

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

12. november 2014*

Eelotsusetaotlus — Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala — Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Kohtualluvus vanemliku vastutuse asjades — Määrus (EÜ) nr 2201/2003 — Artikli 12 lõige 3 — Abielus mitteolevate vanemate laps — Lepinguline kohtualluvus — Poolelioleva ja seotud muu kohtuasja puudumine — Pädevuse tunnistamine — Konkreetse kohtu pädevuse vaidlustamine poole poolt, kes pöördus ise samasse kohtusse

Kohtuasjas C-656/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Nejvyšší soud'i (Tšehhi Vabariik) 12. novembri 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 12. detsembril 2013, menetluses

L

versus

M,

menetluses osalesid:

R,

K,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (ettekandja) ja C. G. Fernlund,

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— M, esindaja: *advokátka* E. Zajíčková,

— R ja K, esindaja: *advokát* Z. Kapitán,

— Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vlácil,

* Kohtumenetluse keel: tšehhi.

— Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

— Euroopa Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud-Joët ja J. Hradil,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243), artikli 12 lõiget 3.
- 2 Eelotsusetaotlus esitati laste R ja K ema L ja isa M vahelises kohtuvaidluses laste isikuhooldusõiguse üle; lapsed elavad oma emaga Austrias, samas kui nende isa elab Tšehhi Vabariigis.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus nr 2201/2003

- 3 Määruse nr 2201/2003 põhjendustes 5 ja 12 on märgitud:

„(5) Kõigi laste võrdsuse tagamiseks hõlmab käesolev määrus kõiki vanemlikku vastutust reguleerivaid otsuseid, sealhulgas meetmeid lapse kaitseks, sõltumatult nende seostest abieluõigusliku menetlusega.

[...]

(12) Käesoleva määrusega kehtestatud kohtualluvuse alused vanemliku vastutuse küsimustes kujundatakse lapse huve silmas pidades, eeskätt läheduskriteeriumi põhjal. See tähendab, et jurisdiktsioon peaks esimeses järjekorras olema lapse alalise elukoha liikmesriigil, välja arvatud teataval lapse elukoha vahetamise juhtudel või vastavalt kokkuleppele vanemliku vastutuse kandjate vahel.”

- 4 Määruse nr 2201/2003 artiklis 1 määratletakse selle määruse kohaldamisala. See näeb eelkõige ette järgmist:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse järgmisi valdkondi käsitlevate tsiviilasjade suhtes [...]:

[...]

b) vanemliku vastutuse tekkimine, teostamine, piiramine või äravõtmine.

2. Artikli 1 lõikes b osutatud küsimused võivad käsitleda eelkõige järgmist:

a) eestkosteõigus ja suhtlusõigus;

[...]

3. Käesolevat määrust ei kohaldata järgmiste juhtumite suhtes:

[...]

e) ülalpidamiskohustus;

[...]”.

5 Määruse artikli 2 punktis 7 on määratletud mõiste „vanemlik vastutus” selle määruse tähenduses nii, et see tähendab „kõiki lapse isiku või varaga seotud õigusi ja kohustusi, mis antakse füüsilisele või juriidilisele isikule kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal; s]ee mõiste hõlmab eestkosteõigust ja suhtlusõigust”.

6 Määruse nr 2201/2003 II peatükk „Kohtualluvus” koosneb kolmest jaost. Selle peatüki 1. jagu „Abielulahutus, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamine” sisaldab määruse artikleid 3–7. Artiklis 3 on sätestatud kriteeriumid, mille alusel määratakse tavaliselt kindlaks liikmesriigi kohtud, kes on pädevad lahendama abielulahutuse, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamisega seotud asju. Artiklis 7 reguleeritakse kohtualluvust muudel juhtudel abielulahutuse, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamise valdkonnas.

7 Määruse nr 2201/2003 II peatüki 2. jagu, mis käsitleb kohtualluvust vanemliku vastutuse asjades, sisaldab artikleid 8–15. Artikkel 8 „Üldine kohtualluvus” näeb ette:

„1. Liikmesriigi kohtutel on vanemliku vastutuse asjus pädevus lapse suhtes, kelle alaline elukoht on hagi esitamise ajal selles liikmesriigis.

2. Lõiget 1 kohaldatakse, kui artiklitest 9, 10 ja 12 ei tulene teisiti.”

8 Määruse artikkel 12 „Lepinguline kohtualluvus” näeb lõikes 1 ette, et „[l]iikmesriigi kohtutel, kellel on artikli 3 tõttu pädevus lahutuse, lahuselu või abielu tühistamise taotluse suhtes, on pädevus kõigi[s] selle taotlusega seotud vanemlikku vastutust käsitlevates küsimustes,” kui on täidetud kõik selles lõikes loetletud tingimused.

9 Määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõikes 2 on täpsustatud:

„Lõikega 1 ette nähtud kohtualluvus lakkab niipea, kui:

- a) abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsus on jõustunud;
- b) punktis a nimetatud kuupäeval pooleli olevate vanemliku vastutusega seotud menetluste puhul jõustub nendes menetlustes tehtud otsus;
- c) punktides a ja b nimetatud menetlused on lõppenud mõnel muul põhjusel.”

10 Määruse artikli 12 lõige 3 näeb ette:

„Liikmesriigi kohtutel on seoses vanemliku vastutusega pädevus lõikes 1 nimetatud menetlustes juhul, kui:

- a) lapsel on oluline side selle liikmesriigiga, eeskätt seetõttu, et üks vanemliku vastutuse kandjatest elab alaliselt selles liikmesriigis või et laps on selle liikmesriigi kodanik;

ning

- b) kõik menetluse osapooled on kohtusse pöördumise ajal sõnaselgelt või muul viisil [üheti mõistetavalt] kohtute pädevust tunnistanud ning see on lapse parimates huvides." [täpsustatud tõlge]
- 11 Määruse nr 2201/2003 artiklis 15 „Kohtuasja üleviimine kohtusse, kus on asja arutamiseks paremad võimalused” on täpsustatud tingimused, mille täidetuse korral võivad asja sisuliseks lahendamiseks pädevad liikmesriigi kohtud suunata asja või selle konkreetse osa läbivaatamiseks erandina sellise teise liikmesriigi kohtule, millega lapsel on eriline side, ja millel on nende arvates asja arutamiseks paremad võimalused.
- 12 Määruse artikkel 16 „Kohtusse pöördumine” näeb ette:
- „1. Kohtusse pöördumine loetakse toimunuks:
- a) kui kohtule on esitatud menetluste algatamist käsitlev või samaväärne dokument, juhul kui hageja ei ole seejärel jätnud astumata samme, et teavitada kostjat hagist;
- või
- b) kui dokument tuli enne kohtule esitamist kätte toimetada, siis hetkel, mil kätteandmiseks kohustatud asutus selle kätte sai, juhul kui hageja ei ole seejärel jätnud astumata samme, mis on dokumendi kohtule esitamiseks ette nähtud.”

Määrus (EÜ) nr 4/2009

- 13 Nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrust (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (ELT 2009, L 7, lk 1; parandus ELT 2011, L 131, lk 26) kohaldatakse selle artikli 1 lõike 1 kohaselt „pere-, sugulus-, abielu- või hõimlussuhetest tulenevate ülalpidamiskohustuste suhtes”.
- 14 Määruse artikkel 3 „Üldsätted” on sõnastatud järgmiselt:
- „Liikmesriikides on ülalpidamiskohustuste küsimustes pädevad otsustama:
- [...]; või
- d) kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema vanemlikku vastutust käsitlevaid kohtuasju, kui ülalpidamiskohustust käsitlev asi on nendega seotud, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse aluseks on üksnes ühe poole kodakondsus.”

Tšehhi õigus

- 15 Rahvusvahelise era- ja menetlusõiguse seaduse nr°97/1963 § 32 lõige 1 sätestab:

„Tšehhoslovakkia kohtutel on alaealiste laste isikuhooldusõiguse ja elatise valdkonnas ning neid puudutavates muudes menetlustes pädevus Tšehhoslovakkia kodakondsusega laste suhtes, isegi kui nad elavad välismaal. [...]”

16 Tsiiviikohtumenetluse seadustiku § 104 lõige 1 sätestab:

„Kui menetluse algatamise eeldused ei ole täidetud ning seda puudust ei ole võimalik kõrvaldada, lõpetab kohus menetluse. Kohtu pädevuse puudumisel või juhul, kui asja lahendamisele peab eelnema teine menetlus, saadab kohus pärast menetlust lõpetava määruse jõustumist asja pädevale asutusele; hagi (taotlus menetluse algatamiseks) esitamiseiga seotud õiguslikud tagajärjed jäävad kehtima.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 17 Eelotsusetaotlusest nähtub, et abielus mitteoleval paaril L ja M on kaks last: R ja K. Mõlemad lapsed on sündinud Tšehhi Vabariigis ja neil on selle riigi kodakondsus. Lapsevanemad ja nende lapsed elasid 2010. aasta veebruarini Tšehhi Vabariigis. Alates 2010. aasta veebruarist töötab L Austrias ning lapsed elasid vaheldumisi oma ema ja isa juures; laste isa elab ja töötab Český Krumlovis (Tšehhi Vabariik).
- 18 L registreeris 20. mail 2012 laste elukohaks Austria ja sama aasta septembris teatas M-ile, et lapsed ei pöördu tagasi Tšehhi Vabariiki. Lapsed hakkasid sel ajal käima Austrias koolis. Laste isikuhooldusõigust käsitleva menetluse raames ei olda üksmeelel küsimuses, kas laste kolimine Austriasse toimus M-i nõusolekul.
- 19 M esitas 26. oktoobril 2012 Český Krumlovi Okresní soud'ile (esimese astme kohus) „lapsevanemate ja laste suhete korraldamise” nõude laste isikuhooldusõiguse ja elatise saamiseks.
- 20 L-iga sõlmitud kokkulepet rikkudes ei andnud M 28. oktoobril 2012 L-ile tagasi lapsi, kes olid tal külas.
- 21 L esitas 29. oktoobril 2012 omakorda nõude Český Krumlovi Okresní soudile laste isikuhooldusõiguse ja elatise saamiseks. Hiljem esitas ta sarnase nõude Austria kohtule.
- 22 Český Krumlovi Okresní soudi võetud esialgse õiguskaitse meetme alusel pöördusid lapsed 1. novembril 2012 ema juurde tagasi Austriasse ja käivad seal sellest ajast alates koolis. České Budějovice (Tšehhi Vabariik) Krajský soud'i (teise astme kohus) 12. detsembri 2012. aasta otsusega kinnitati seda esialgse õiguskaitse meedet.
- 23 Český Krumlovi Okresní soud tuvastas 1. veebruari 2013. aasta otsuses, et ta ei ole asja läbivaatamiseks pädev, ning lõpetas menetluse vastavalt tsiiviikohtumenetluse seadustiku § 104 lõikele 1; ta põhistas oma seisukohta sellega, et lapsed elasid kohtusse pöördumise hetkel Austrias, mistõttu määruse nr 2201/2003 artikli 8 lõike 1 alusel olid pädevad Austria kohtud.
- 24 Austria keskasutus sai 19. märtsil 2013 M-i algatusel laste tagasipöördumise taotluse 25. oktoobri 1980. aastal Haagis sõlmitud lapseröövi suhtes tsiiviilõiguse kohaldamise rahvusvahelise konventsiooni (*Recueil des Traités des Nations Unies*, kd. 1343, nr 22514) alusel.
- 25 České Budějovice Krajský soud muutis oma 11. aprilli 2013. aasta otsusega Český Krumlovi Okresní soudi 1. veebruari 2013. aasta otsust nii, et menetlus ei ole lõpetatud. Kohus asus seisukohale, et Tšehhi kohtutel on rahvusvaheline pädevus määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 alusel, arvestades sellega, et lastel on Tšehhi Vabariigiga oluline side; mõlemad vanemad on tunnistanud Tšehhi kohtute rahvusvahelist pädevust – nende pädevust tunnistas ka laste eestkostja, kes määrati hiljem menetluse käigus – ja Český Krumlovi Okresní soudi pädevus on laste huvides.
- 26 Seoses asjaoluga, et oli tunnistatud Tšehhi kohtute rahvusvahelist pädevust, märkis České Budějovice Krajský soud täpsemalt, et M-i 26. oktoobri 2012. aasta nõue esitati Tšehhi kohtule ja et L oli 29. oktoobril 2012 samuti esitanud nõude sellele samale kohtule ning väitis alles hiljem, et M oleks pidanud pöörduma Austria kohtusse, ja esitas nõude Austria kohtule.

- 27 L esitas selle otsuse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse ja palus Český Budějovice Krajský soudi otsuse täitmine peatada. Nõue rahuldati 31. juuli 2013. aasta otsusega.
- 28 Oma kassatsioonkaebuse põhistamiseks väidab L eeskätt seda, et määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõikes 3 ette nähtud Tšehhi kohtute rahvusvahelise pädevuse tunnistamise tingimus ei ole käesoleval juhul täidetud. Ta väidab, et esitas oma taotluse Český Krumlovi Okresní soudile Tšehhi lastekaitseameti soovitusel, sest talle ei olnud teada laste asukoht. Ta pöördus ühtlasi Austria pädevate asutuste poole ning juba 31. oktoobril 2012, mil ta oli teadlikuks saanud kõigist asjaoludest, väljendas ta selgelt oma nõustumatust Tšehhi kohtute rahvusvahelise pädevusega.
- 29 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et ühelt poolt võiks tõlgenduse alusel, mis on küll äärmiselt kitsendav, kuid võimaldab tagada määruse nr 2201/2003 artikli 15 täieliku õigusmõju, asuda seisukohale, et määruse artikli 12 lõike 3 alusel, sarnaselt selle sama artikli lõikele 1, võib kohtualluvus laieneda üksnes sellele kohtule, kellele on juba esitatud abielu lahutamise või kehtetuks tunnistamise nõue; seda tingimusel, et selle kohtu pädevuse alus on määruse artikkel 7. Teiselt poolt on võimalik asuda seisukohale, et artikli 12 lõige 3 võib olla kohaldatav ka siis, kui ühtegi teist laste isikuhooldusõigust käistleva menetlusega seotud menetlust ei ole pooleli.
- 30 Lisaks kahtleb see kohus, kas võib asuda seisukohale, et käesoleva juhtumi asjaoludel on L „sõnaselgelt või muul viisil [üheti mõistetavalt] tunnistanud” Tšehhi kohtute pädevust. Kohus märgib, et Český Budějovice Krajský soud tugines L-i poolt Tšehhi kohtute pädevuse tunnistamise kohta järeldust tehes asjaolule, et ta oli esitanud Český Krumlovi Okresní soudile 29. oktoobril 2012 taotluse. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et tema arvates ei ole selline tahteavaldus üheti mõistetav. Ta märgib eeskätt, et juhtumi asjaolusid arvestades on usutav, et L esitas Český Krumlovi Okresní soudile taotluse üksnes selleks, et saada teavet oma laste olukorra kohta. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seega seisukohal, et käesolevas kohtuasjas ei saa järelikult olla tegemist sellise pädevuse tunnistamisega. Ta märgib selle kohta veel ka seda, et esimese toiminguga raames, mille L pidi tegema M-i taotlusel algatatud menetluses, vaidlustas ta asjaomase kohtu pädevuse.
- 31 Olles tuvastanud, et Euroopa Kohus ei ole oma lahendites määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõiget 3 veel tõlgendanud, otsustas Nejvyšší soud (riigikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [määruse nr 2201/2003] artikli 12 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et see on kohtualluvuse aluseks vanemliku vastutuse asjades ka siis, kui ühtegi seotud (st „lõikes 1 nimetamata”) menetlust ei ole pooleli?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis:

Kas [määruse nr 2201/2003] artikli 12 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et [„]sõnaselgelt või muul viisil [üheti mõistetavalt] kohtute pädevuse tunnistamise[”] all mõistetakse ka olukorda, kus pool, kes ei ole asjaomase menetluse algatamist taotlenud, taotleb sama asjaga seoses ise teise menetluse algatamist, kuid seejärel väidab teise poole taotlusel esimesena algatatud menetluses kohe oma esimese toiminguga raames, et kohtul puudub pädevus?”

Menetlus Euroopa Kohtus

- 32 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlusel uuris määratud koda vajadust kohaldada käesolevas asjas Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud eelotsuse kiirmenetlust. Koda otsustas pärast kohtujuristi ärakuulamist jätta see taotlus rahuldamata.
- 33 Euroopa Kohtu presidendi 8. jaanuari 2014. aasta otsusega määrati käesoleva eelotsusetaotluse menetlemine eelisjärjekorras vastavalt kodukorra artikli 53 lõikele 3.

Eelotsuse küsimused

- 34 Sissejuhatuseks on oluline meenutada, et määruse nr 2201/2003 artikli 2 punkti 7 kohaselt tähendab mõiste „vanemlik vastutus” kõiki lapse isiku või varaga seotud õigusi ja kohustusi, mis antakse eelkõige füüsilisele isikule kohtuotsusega või seaduse alusel, kusjuures need õigused ja kohustused hõlmavad eeskätt isikuhooldusõigust ja suhtlusõigust. Kuivõrd L-i ja M-i vaheline vaidlus seondub eeskätt nende laste isikuhooldusõigusega, siis kuulub põhikohtuasi määruse kohaldamisalasse vastavalt selle artikli 1 lõikele 1 ja artikli 1 lõike 2 punktile a.
- 35 Asjaolu, et põhikohtuasjas on esitatud ka elatise nõue, ei oma selles osas mingit tähtsust. Määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 3 punkti e kohaselt jääb ülalpidamiskohustus määruse kohaldamisalast küll välja. Kuid määruse nr 4/2009 artikli 3 punkt d näeb ette, et liikmesriikides võib ülalpidamiskohustuste küsimustes olla pädev otsustama kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema vanemlikku vastutust käsitlevaid kohtuasju, kui nendega kaasneb ülalpidamiskohustust puudutav nõue, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse aluseks on üksnes ühe poole kodakondsus. Sätte kohaselt on määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 alusel pädev kohus põhimõtteliselt pädev läbi vaatama ka ülalpidamiskohustust puudutava nõude, mis kaasneb tema menetluses oleva vanemlikku vastutust käsitleva kohtuasjaga.
- Esimene küsimus*
- 36 Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et selle alusel võib olla vanemliku vastutuse asjas pädev sellise liikmesriigi kohus, kus ei ole lapse alaline elukoht, isegi juhul, kui valitud kohtus ei ole pooleli ühtegi muud menetlust.
- 37 M, R ja K esindaja ja Tšehhi ning Poola valitsus väidavad, et sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt. Euroopa Komisjon väidab seevastu, et vastata tuleb eitavalt, täpsustades, et pooleliolev menetlus, millega vanemliku vastutuse asi on seotud, peab olema muu kui määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõikes 1 nimetatud menetlused.
- 38 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleb liidu õiguse sätte tõlgendamisel arvestada mitte üksnes selle sõnastust, vaid ka konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärgi, mille osaks säte on (kohtuotsused Merck, 292/82, EU:C:1983:335, punkt 12, ja Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 39 Selle kohta tuleb meenutada, et määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõige 3 näeb ette, et liikmesriigi kohtutel on seoses vanemliku vastutusega pädevus selle artikli „lõikes 1 nimetatud menetlustes” juhul, kui lapsel on esiteks oluline side selle liikmesriigiga, eeskätt seetõttu, et üks vanemliku vastutuse kandjatest elab alaliselt selles liikmesriigis või et laps on selle liikmesriigi kodanik, ja kõik menetluse osapooled on teiseks kohtusse pöördumise ajal sõnaselgelt või muul viisil üheselt mõistetavalt tunnistanud nende kohtute pädevust ning see on lapse parimates huvides. Sama artikli lõikes 1 on täpsustatud, et liikmesriigi kohtud, mis on määruse artikli 3 alusel pädevad läbi vaatama abielulahutuse, lahuse või abielu kehtetuks tunnistamise taotlusi, on pädevad kõigis selliste taotlustega seotud vanemlikku vastutust käsitlevates küsimustes, kui on täidetud kõik selles lõikes loetletud tingimused.
- 40 Ainuüksi määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 sõnastus ei võimalda seega kindlaks teha, kas selles sättes ette nähtud lepingulise kohtualluvuse kohaldamiseks on või ei ole vaja, et kohtus, kelle kasuks kohtualluvuse kokkulepe soovitakse sõlmida, oleks juba pooleli muu menetlus.

- 41 Seoses kontekstiga, millesse asetub määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõige 3, tuleb siiski märkida, et see sätte kujutab endast koos sama artikli lõikega 1 ühte määruses nr 2201/2003 ette nähtud kahest lepingulise kohtualluvuse võimalusest vanemliku vastutuse asjades.
- 42 Määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 1 kohta tuleb öelda, et sätte sõnastusest nähtub selgelt, et lepingulise kohtualluvuse võimalus, mis on selles ette nähtud, võib mängu tulla üksnes nende liikmesriigi kohtute puhul, mis on määruse artikli 3 alusel pädevad läbi vaatama abielulahutuse, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise taotlusi. Artikli 12 lõige 2 täpsustab omakorda, millal lakkab lõikega 1 ette nähtud kohtualluvus; see toimub siis, kui abielulahutuse, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsus jõustub; kui eespool nimetatud kuupäeval pooleli oleva vanemliku vastutusega seotud menetluse puhul jõustub selles menetluses tehtud otsus või kui eespool nimetatud juhtudel menetlus lõpetatakse mõnel muul põhjusel.
- 43 Määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõikes 3 ette nähtud lepingulise kohtualluvuse võimaluse puhuks ei ole aga ette nähtud ühtegi lõikega 2 samaväärset sätet.
- 44 Lisaks sellele on Euroopa Kohus juba otsustanud, et vanemliku vastutuse asjade läbivaatamise pädevus, milles on määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 alusel kokku lepitud nii, et see kuulub liikmesriigi kohtule, kelle poole on üksmeelselt pöördunud vanemliku vastutuse kandjad, lakkab selle menetluse raames tehtud otsuse jõustumisel (kohtuotsus E, C-436/13, EU:C:2014:2246, punkt 50). See tähendab, et valitud kohtu pädevuses võib kokku leppida isegi nii, et see kohus on pädev läbi vaatama ainuüksi seda konkreetset vanemliku vastutuse asja.
- 45 Eelnevast tuleneb, et määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõikes 3 vanemliku vastutuse asjades ette nähtud lepingulist kohtualluvust võib kohaldada, ilma et oleks vajalik, et vanemliku vastutuse asi oleks seotud mõne muu juba poolelioleva menetlusega selles kohtus, kelle kasuks kohtualluvuse kokkulepe soovitakse sõlmida.
- 46 Selles osas tuleb märkida, et niisugune tõlgendus on ainus, mis ei kahjusta selle sätte tarvilikku mõju. Nimelt vähendaks sätte kohaldamisala piiramine nii, et see hõlmab üksnes olukordi, kus vanemliku vastutuse asi on seostatav mõne muu juba poolelioleva menetlusega, oluliselt lepingulise kohtualluvuse võimalusi, arvestades sellega, et vanemliku vastutuse asja algatamise vajadus võib tekkida sõltumatult mis tahes muudest menetlustest.
- 47 See tõlgendus on lisaks ainus, mis tagab määrusega nr 2201/2003 taotletavate eesmärkide järgimise.
- 48 Nii on esiteks määrusega nr 2201/2003 kehtestatud kohtualluvuse alused määruse põhjenduse 12 kohaselt kujundatud lapse huve silmas pidades, eeskätt läheduskriteeriumi põhjal. Sellest tuleneb, et määrus lähtub seisukohast, et lapse parimad huvid peavad olema ülimuslikud (vt selle kohta otsus Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punkt 51). Kuid nagu juba tuvastatud käesoleva kohtuotsuse punktis 46, välistaks määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõikes 3 ette nähtud lepingulise kohtualluvuse võimaluse piiramine nii, et see oleks võimalik üksnes olukorras, kus vanemliku vastutuse asi on seostatav mõne muu menetlusega, võimaluse sellist lepingulist kohtualluvust kohaldada arvukates olukordades, samas kui selline lepinguline kohtualluvus võiks olla asjaomase lapse parimates huvides.
- 49 Selle kohta on oluline rõhutada, et nagu tuleneb määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 punktist b – mille kohaselt selles lõikes ette nähtud lepingulise kohtualluvuse võimaluse kasutamise tingimus on igal juhul mitte ainult see, et kõik menetluse pooled on kohtusse pöördumise ajal sõnaselgelt või muul viisil üheti mõistetavalt sellist lepingulist kohtualluvust tunnistanud, vaid ka see, et valitud liikmesriigi kohtute pädevus on lapse parimates huvides –, ei saa sellise lepingulise kohtualluvuse võimaluse kasutamine mingil juhul olla vastuolus lapse parimate huvidega.

- 50 Teiseks näeb määruse nr 2201/2003 põhjendus 5 ette, et kõigi laste võrdsuse tagamiseks hõlmab määrus kõiki vanemlikku vastutust reguleerivaid otsuseid, sealhulgas meetmeid lapse kaitseks, sõltumatult nende seostest abieluõigusliku menetlusega. Vanemliku vastutuse asjades lepingulise kohtualluvuse võimaluse täielik välistamine ainuüksi seetõttu, et asjaomast menetlust ei ole võimalik seostada mõne muu juba poolelioleva menetlusega, takistaks selle eesmärgi täielikku saavutamist. Nii oleks see eeskätt juhul, kui määruse artikli 12 lõikes 3 kasutatud väljendit „lõikes 1 nimetatata menetlustes” mõistetakse nii, et sellega peetakse silmas abielulahutuse, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise taotlusi, mille puhul liikmesriigi kohtute pädevus ei ole kindaks määratud mitte määruse artikli 3 alusel, vaid mõne muu selles määruses ette nähtud kohtualluvuse eeskirja alusel; sellist lähenemisviisi soovitas eelotsusetaotluse esitanud kohus. Nimelt välistaks selline tõlgendus täielikult lõikes 3 ette nähtud lepingulise kohtualluvuse võimaluse vanemliku vastutuse küsimustes laste puhul, kelle vanemad ei ole kunagi olnud abielus või on juba lahutatud, elavad lahus või kelle abielu on kehtetuks tunnistatud; see aga oleks vastuolus eespool viidatud kõigi laste võrdsuse eesmärgiga.
- 51 Lisaks ei saa käesoleva kohtuotsuse punktis 45 valitud tõlgendus kahjustada määruse nr 2201/2003 artikli 15 tarvilikku mõju, nagu väidab eelotsusetaotluse esitanud kohus, sest artiklis 15 on täpsustatud, et seda kohaldatakse üksnes „erandina”. See artikkel ei saaks seega kõrvaldada määrusega nr 2201/2003 taotletavate eesmärkide saavutamisel tekkivaid kitsaskohti, mis tuleneksid määruse artikli 12 lõike 3 sellisest tõlgendusest, mis välistab selle sätte kohaldamise juhul, kui puudub juba pooleliolev menetlus, millega vanemliku vastutuse asja oleks võimalik seostada.
- 52 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et selle alusel võib olla vanemliku vastutuse asjas pädev sellise liikmesriigi kohus, kus ei ole lapse alaline elukoht, isegi juhul, kui valitud kohtus ei ole pooleli ühtegi muud menetlust.

Teine küsimus

- 53 Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 punkti b tuleb tõlgendada nii, et selle sätte tähenduses on „kõik menetluse osapooled sõnaselgelt või muul viisil üheti mõistetavalt tunnistanud” sellise kohtu pädevust, kelle poole pool pöördus vanemliku vastutuse asjas, juhul kui isik, kes on sellises esimesena algatatud menetluses kostja, taotleb hiljem samalt kohtult ühe teise menetluse algatamist ja väidab oma esimese toiminguga raames, mille ta peab esimeses menetluses tegema, et kohtul puudub pädevus.
- 54 M ning R ja K esindaja leiavad, et sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, samas kui Tšehhi valitsus ja komisjon on vastupidisel seisukohal.
- 55 Määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 punkti b enda sõnastuse kohaselt peab valitud kohtu pädevust olema „[tunnistanud] kõik menetluse osapooled [...] kohtusse pöördumise ajal sõnaselgelt või muul viisil [üheti mõistetavalt]”. Määruse artiklis 16 on täpsustatud, et kohtusse pöördumine loetakse üldiselt toimunuks, kui kohtule on esitatud menetluste algatamist käsitlev või samaväärne dokument.
- 56 Sätte selgest sõnastusest koostoimes artikliga 16 tuleneb seega, et kõik menetluse pooled peavad olema sõnaselgelt või muul viisil üheti mõistetavalt kokku leppinud kohtualluvuses hiljemalt hetkel, mil valitud kohtule esitatakse menetluse algatamist käsitlev või samaväärne dokument.
- 57 Nii ei ole see ilmselgelt juhul, kui menetlus algatatakse asjaomases kohtus ainuüksi ühe poole algatusel, teine pool taotleb hiljem samalt kohtult teise menetluse algatamist ja väidab oma esimese toiminguga raames, mille ta peab esimeses menetluses tegema, et kohtul puudub pädevus.

- 58 Tuleb lisada, et kui on pöördutud kohtusse määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 alusel, saab lapse parimad huvid tagada ainult nii, et igal konkreetsel juhul hinnatakse, kas taotletav lepinguline kohtualluvus on selliste parimate huvidega kooskõlas, ning et lepinguline kohtualluvus määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 alusel kehtib ainult konkreetse menetluse puhul, mis algatati kohtus, mille pädevuses kokku lepitati (vt selle kohta kohtuotsus E, EU:C:2014:2246, punktid 47 ja 49).
- 59 Eelnevast tuleneb, et teisele küsimusele tuleb vastata, et määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 punkti b tuleb tõlgendada nii, et ei saa asuda seisukohale, et selle sätte tähenduses on „kõik menetluse osapooled sõnaselgelt või muul viisil üheti mõistetavalt tunnistanud” sellise kohtu pädevust, kelle poole pool pöördus vanemliku vastutuse asjas, juhul kui isik, kes on sellises esimesena algatatud menetluses kostja, taotleb hiljem samalt kohtult ühe teise menetluse algatamist ja väidab oma esimese toiminguga raames, mille ta peab esimeses menetluses tegema, et kohtul puudub pädevus.

Kohtukulud

- 60 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, artikli 12 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et selle alusel võib olla vanemliku vastutuse asjas pädev sellise liikmesriigi kohus, kus ei ole lapse alaline elukoht, isegi juhul, kui valitud kohtus ei ole pooleli ühtegi muud menetlust.
2. Määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 punkti b tuleb tõlgendada nii, et ei saa asuda seisukohale, et selle sätte tähenduses on „kõik menetluse osapooled sõnaselgelt või muul viisil üheti mõistetavalt tunnistanud” sellise kohtu pädevust, kelle poole pool pöördus vanemliku vastutuse asjas, juhul kui isik, kes on sellises esimesena algatatud menetluses kostja, taotleb hiljem samalt kohtult ühe teise menetluse algatamist ja väidab oma esimese toiminguga raames, mille ta peab esimeses menetluses tegema, et kohtul puudub pädevus.

Allkirjad